

Forfatter: Bang, Herman

Titel: Værker i Mindeudgave

Citation: Bang, Herman: "Værker i Mindeudgave", i Bang, Herman: *Værker i Mindeudgave*, Gyldendal, 1920-1921, s. 54. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-bang03val-shoot-idm140687573353296.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i Mindeudgave

IV

Høg var meget eksalteret den Forsommer. Han arrangerede et Bal for Ninas Veninder, hvor han selv dansede hele Natten, han foretog med Præstens en Udflugt til Himmelbjerget, hvor man kamperede ved et Baal. Hjemme lod han sig indrette et Snedkerværksted med en kostbar Drejebænk og i det hele et stort Apparat; han tog Undervisning hos en Snedkermester i Byen og 55 forskrev en Række Tegninger fra et Etablissement i Hovedstaden.

Han strøede Penge ud. Inden Værkstedet var færdigt, købte han en mecklenburgsk Ridehest og red med Nina, hvem han forærede en Ridedragt af mørkegrønt Fløjl, en noget excentrisk Amazonedragt, han lod komme fra Hamborg. Han forskrev et Dusin Silkenatskjorter fra Paris og lod brodere et meget pragtfuldt Monogram paa sine Underbenklæder; indrettede sig et Marmortoiletbord med en Uendelighed af Krystalæsker med kronet Navnetræk paa Laaget, anvendte en overdreven Omhu paa sit Toilette og gik ungdommelig klædt med lyse Jakker til blaa Benklæder.

Han vilde have fire Retter Mad til Middag og drak Chateau la Rose af original Aftapning. Forresten var han sjældent hjemme, han gjorde Visitter, red, tilbragte Tiden paa Raadhuset med Undersøgelser i Byens Arkiv. Man kunde vente ham timevis med Maaltiderne. Kom han saa, var han meget rød i Kinderne med skinnende Øjne. Han talte meget med Børnene, mod Stella var han kold og ved Lejligheder barsk.

Stella led i Stilhed. Hun blev gul af Farve, mager og hostede. I Selskab var hun meget tavs, besvarede de fleste Spørgsmaal med et Smil og deltog næsten slet ikke i Samtalen. Undertiden, naar hun hørte sin Mand tale meget højt i det næste Værelse, kunde hun fare sammen eller blive blybleg.

"De er ikke vel, kære," sagde Rektorinden. "Lidt nervøs - en Smule." Og Stella smilede atter med sit trætte Smil.

I Middagsselskaber satte hun sig altid paa den modsatte Side af Høg, langt borte. Men medens hendes Herre konverserede hende, saá hun ofte med et sky, hurtigt Blik op langs Bordet til Manden. Han sad med Aarerne svulmende i Panden og røde Kinder.

"Deres Mand er jo som forynget, sagde Præstens Frue, "han er bleven ti Aar yngre i den sidste Tid. Forleden Dag ved Skytteballet - De var der ikke? -
56

førte han Kotillonon op - -der var en Begejstring blandt de unge Damer. De kan næsten have Grund til at blive jaloux."

"Ja ikke sandt - vor kære Høg er som forvandlet," Hofjægermesterinden slaar sin Vifte op, "igaar hos os magnetiserede han min Niece. Hun faldt virkelig i Søvn."

"Men Frøkenen havde drukket megen Champagne," henkastede Doktoren.

"Min kære Doktor, Champagne! Det var magnetisk Søvn."

Stella smilede. Hun havde altid vidst, at hendes Mand var en udmærket Selskabsmand. Men han var jo ikke altid rask nok.

Men efterhaanden som Høgs Eksaltation steg, blev Selskabeligheden hende uudholdelig, hun kunde ikke længere undertrykke sin Angst, og hendes forpinte Udtryk og Tavshed blev paafaldende. Doktoren mente ogsaa, det var bedre, hun blev hjemme.

Berg var Stella til megen Trøst i denne Tid. Hun var længe veget tilbage for at betro sig til nogen. "Det er Eksaltation, kære Stella," havde Excellencen en Gang sagt, kort før sin Død. "Vogt Dig for at gøre det til mere - og tal ikke til nogen om de Bagateller." Hun havde forstaaet ham. Desuden vidste hun jo - - Men en Dag nu i Foraaret var det bleven hende for forfærdeligt. Hun havde kæmpet med Høg om Natten, han havde forfulgt hende med en Alpestok med Klinge, som han havde staaende ved sin Seng. Hun havde maattet flygte ud paa Balkonen udenfor sit Kabinet.

Hun faldt hen i en dump Rædsel og blev liggende til Sengs hele Dagen. Det var en Sløvhed, som rugede over en idiotiserende Angst. Men henimod Aften vækkedes hun af sin Sløvhed ved en pludselig, feberagtig Rædsel : hun kunde ikke opleve en saadan Nat til.

Saa klædte hun sig hastig paa og ledet af en eneste Tanke, den, at hun ikke kunde overleve en saadan Nat som den sidste, mere løb end gik hun ud til Bergs.

Det var Tordenvejr, Regn med store tunge Draaber, som de heftige Vindstød i Alléen slog imod hendes Ansigt. Hendes Haar klistrede til Panden bag Sløret, Kjolen slog ind om hende. Hun gik hurtigere til uden at mærke det.

Men da hun naaede Bergs Villa, standsede hun. Hun kæmpede i nogle Sekunder en forfærdelig Kamp; hun havde jo bevaret denne gruelige Hemmelighed gennem Aar, bevaret den for Slægtens Skyld, for Verdens, for sin egen. Hendes Undseelse vægrede sig ved at tale, hendes kvindelige Værdighed, hendes Følelse som Hustru og Moder, alt oprørte sig mod denne Tilstaaelse. Det var hende, som hendes Hjerte blev koldt i Brystet i disse Sekunder, som rummede en Evigheds Angst. Men saa overmandedes alt af den forfærdelige Rædsel fra før. Hun maatte, maatte, hun vilde dø under denne Tavsheds Kvaler.

Hun syntes, hun bar hele denne elendige Slægt i Ruiner paa sine Skuldre, da hun slæbte sig op ad Trappen.

Hun ringede.

Pigen blev forbavset ved at se Byfogdens Frue i dette Vejr.

Stella holdt Sløret tæt ind for sit Ansigt. "Om Doktoren var hjemme?"

"Doktoren var paa sit Værelse."

Hun gik hurtig forbi Pigen henimod Døren. Og der gik i et Nu som en kort brusende Efterdønning af hendes Sjæls Kamp igennem hende, da hun stod foran denne Dør. Saa aabnede hun den rask.

Berg sad ved Skrivebordet og læste. Den grønne Skærm over Lampen dæmpede Lyset. Der var en behagelig stærk Lugt af fin Tobak og Medikamenter i hele Værelset. En tryk Ro langs de høje Boghylder og de grønne Paneler.

Lægen rejste sig og gik nogle Skridt frem. "Endelig," sagde han. Stella saá paa ham, hans Blik var mildt. "Vær rolig, Frue," sagde han dæmpet, "vær rolig, det er 58 maaske ikke saa slemt, som De tror." Hun standsede og tog sig ned over Øjnene som for at besinde sig. Vidste han det da - ja, han maatte jo vide det. Han vidste det alt, hun behøvede intet at sige ham ... Hun følte, hvor han beroligende med et sagte Tryk lagde sin Haand paa hendes Arm.

Hendes Bryst bevægede sig heftigt i Stønnen. Det var som hun snappede efter Graaden, denne tavse Graad, som havde kvalt hende, tyngtet hende til Jorden alle disse lange Timer. "De véd det?" spurgte hun. "Véd De det da? Aa - Doktor, jeg er saa rædselsfuldt ulykkelig." Og hun førte, mens hun talte, to, tre Gange Armen frem og tilbage i Luften, som om hun kæmpede mod sin egen Elendighed.

Lægen førte hende varsomt hen til Chaiselonguen, og Stella rev sin Kaabe op, begravede sit Hoved i Polstret og hulkede.

Berg ventede roligt. Man hørte i Værelset kun Taffeluhrets Dikken. Undertiden de afbrudte Toner af en Vals, Fru Berg spillede i Dagligstuen. Stella hørte denne Vals under sin Graad.

Saa hævede hun Hovedet, og medens hun saá ned paa Sofaens Kvaster, fortalte hun afbrudt og stønnende sit Ægteskabs triste Historie ...

Fra den Dag var Berg hendes eneste Fortrolige. Han mente i Begyndelsen, det vilde gaa over, at det var den sædvanlige Eksaltation, som maaske var noget forstærket ved den lumre Hede, man havde det Aar. Det vilde gaa over.

Men efterhaanden som Krisen skred frem, blev han alvorlig bekymret, og en Dag foreslog han rent ud Stella at sende Høg paa en Sindssygeanstalt.

Stella saá længe paa ham, stift og stirrende, som om hun ikke forstod ham. Saa gjorde hun en angstfuld Bevægelse med Armen.

"Umuligt," sagde hun. Det var alt. Lægen talte ikke mere derom.

Med Børnene talte Stella aldrig om den Forandring, 59 der var foregaaet med Høg. Baade Nina og William skræmmedes fra Begyndelsen tilbage af Faderens Munterhed. De var vant til at se ham tavs, med Hovedet indbundet i kolde Klude, nervøs og plaget. Nu talte han uafbrudt, lo, spøgede med Tjeneren, fortalte Historier, ofte de besynderligste Historier, som fik William til at se ned i sin Tallerken og gjorde Nina rød i Hovedet. Desuden saá de, at Moderen led, og ligestraks, ligesom instinktmæssig, følte og delte de hendes Angst, hvis Grund de ikke kendte.

Og efterhaanden som Høg blev mere ophidset, nagedes de af en Frygt, som lod dem lide lige saa meget som Moderen. Sofie var den eneste, der pludrede ved Bordet, og som var glad, naar Faderen fortalte, spurgte og lo. De andre svarede kun med et sky og modvilligt Nej eller Ja. Og deres bestandige Tavshed irriterede Høg, han vilde tvinge dem til at tale. Saa fulgte der Scener, hvor han var barsk mod Stella og irettesatte Børnene voldsomt. Nina græd stille, Moderen sad stum, bleg af Smerte overfor sine Børn.

Hun saá de led, men hun talte ikke, Uvisheden var bedre for dem. Og de turde ikke spørge. De talte aldrig om Faderen, som efter en stille Overenskomst nævnede de ham aldrig for Stella. Heller ikke indbyrdes talte Nina og William. De bar i Tavshed paa denne ubestemte Frygt, som de ikke kunde besejre, og som de ikke gjorde sig Rede for; men deres tavse Angst ventede en Ulykke, som den ene vilde skjule for den anden.

Undertiden ved Bordet kunde William se sky over paa Moderen, derfra til Nina. Men paa begges Ansigter mødte han det samme vage, undvigende Smil, der dækkede saa slet over deres Angst. Sofie pludrede med Faderen.

Naar .Nina og William var ene sammen - Stella lukkede sig inde i Kabinettet - sad de enten hver med sin Bog, som de ikke læste, eller de snakkede op om alt muligt. En Galoppade af hæsblæsende Ord, som skulde afskære den fælles Tilstaaelse. Men undertiden, naar de mødtes paa Trappen eller midt i en saadan Samtale

60
om alt eller intet, kunde den ene sige "Hvor er Fa'r?" Eller: "Har Du set Fa'r?" eller: "Véd Du, hvor Fa'r er?" Hurtig fremførte Spørgsmaal ligesom ufrivillige Suk, hvormed de vilde lette deres stille Angst.

Eller ogsaa: "Mo'r spurgte efter Fa'r." De skød det ind under Moderen, men Stella spurgte sjældent.

Undertiden, naar Stella kyssede William til Godnat, knugede Drengen sig op til hende og blev længe liggende ved hendes Bryst "Hvorfor græder Du?" spurgte hun; han saá op, bange og spørgende. Saa fortrød hun sit Spørgsmaal: "Det gaar nok over," sagde hun, "med Guds Hjælp."

Sofie var den eneste, som intet forstod. Stella sad med hende paa Skødet og glattede hendes Haar med sine smukke Hænder. "Hun er lykkelig," sagde hun.

Høg kom aldrig hjem til den bestemte Tid, de kunde vente og vente. Saa gik Stella og Børnene om i en hvileløs Skræk.

En Dag blev han endnu længere ude end sædvanlig. Maden havde ventet en Time, Tjeneren havde fire Gange spurgt, om han turde rette an. Og hver Gang sagde Stella med den samme fremkunstlede Ligegyldighed, mens hun saá ned: "Byfogeden er jo ikke kommen, Jensen."

William stod ved Vinduet, bag Gardinet. Moderen sad inde i Stuen. Hun trævlede en Strømpe op, men hvert Øjeblik faldt Strømpen ned i hendes Skød, og hun støttede Hovedet paa sin Haand. Saa betvang hun sig voldsomt og gik et Par Gange op og ned ad Gulvet med Hænderne om Hovedet og satte sig igen.

Nina bladede i en Bog.

"Ser Du ham," spurgte Stella. William bøjede sig frem. "Nej," sagde han. Og det var, som om Forventningen blev tungere i Stuen ved dette Nej.

Atter Tavshed. Fluerne summede under Loftet.

"Du burde ta'e Flueskærmen, Nina," sagde Stella.

"Det nytter ikke." Nina rejste sig, men uden at tage 61 Skærmen, Fluerne blev ved at summe. Man fløjtede nede paa Gaden.

"Er han der?" Stella spurgte uden at se op og trævlede hurtigt.

"Nej."

Og igen. "Ser Du ham?"

William bøjede sig længere ud. "Ikke endnu," sagde han. "Heller ikke ved Adelgade?" spurgte hun. Hun rejste sig for selv at gaa til Vinduet, drejede af ved Sybordet. "Det er bedst, vi spiser," sagde hun. Men ingen gik. Moderen satte sig igen og trævlede, hendes indfaldne Kinder var helt dækkede af en rund, rød Plet.

"Fader er vist paa Raadhuset," sagde Nina sagte.

Stella nikkede, Gadedøren gik. "Nu," sagde hun.

"Det er Jensen," sagde William nølende, "det var ikke Fa'r," han gik bort fra Vinduet: han vilde hellere ikke staa der, hellere ikke se.

Han skraaede over Gulvet til Klaveret, slog nogle Akkorder an.

"Nina har vist ikke øvet sig," sagde Stella.

Mens Nina spillede, gik William op og ned i Stuen, frem og tilbage forbi Moderen. Saa standsede han bag hendes Stol og sagde sagte:

"Skulde vi ikke spørge Doktoren," han snuppede Ordene af som i Angst, blev rød i Hovedet, mens han talte.

"Jeg har spurgt," sagde Moderen. Mer ikke, og William gik atter frem og tilbage med sænket Hoved.

Høg kom lidt efter. -

Nogle Dage efter rejste Høg pludselig til København. Berg lod ham rejse, men havde paa Forhaand skrevet til Excellencens gamle Huslæge, der havde fulgt Sygdommens ulykkelige Udvikling lige siden Høgs Barndom.

Det var som en Befrielse for hele Huset, som om man paa én Gang havde slaaet alle Vinduerne op og faaet frisk Luft ind i et beklumret Værelse. Selv Stella blev en anden, nu da hun ikke saa ham, hun haabede, det nu var forbi, at Lægerne derinde maatte kunne gøre noget.

62

Dagen efter kørte hun i Skoven med Børnene. De havde sparet sammen til denne Tur, og nu kunde de ligesaa godt gøre den ene som den anden Dag. Og 'Skoven, den friske Luft, Friheden, gjorde dem efterhaanden gladere; de spadserede, spillede Ring og spiste paa en Bakke i Skoven. Nina sang, Sofie trillede ned ad Højen som en Bylt, og de lo alle. I Begyndelsen lød Latteren besynderlig fremmed i deres Øren, de undrede sig over, at de kunde le.

Men saa ligesom berusede de sig i Latteren, den muntre Støj, deres Samtale vakte; det var saa længe siden, de havde let. Om Aftenen kom de hjem i en vis nervøs Oprømthed.

Jensen tog imod dem i Porten. "Der var kommet Telegram til Fruen." Det var, som de med ét blev kolde.

"Hvorfra?" spurgte Stella, det lød som et halvt Skrig. "Hvorfra?" Jensen bragte det. Stella støttede sig et Øjeblik til Vognen, krampagtigt, saa brød hun Konvolutten, foldede Papiret ud, snappede efter Vejret, læste saa.

"Godt," sagde hun. Det kom som fra et tomt Rum, mens hun vendte sig og løb op.

Nina gik hen i en Krog af Porten, William fulgte efter. Da de havde staaet nogen Tid tavse og lyttende til hinandens Aande, bøjede William sig frem imod Søsteren.

"Fader er bleven sindssyg," sagde han tonløst.

"Ja," svarede hun. "Sindssyg." Det lød, som hun vejede al Ordets Elendighed i den korte Lyd.

De skælvede begge. Saa slyngede Nina hurtigt sine Arme om Williams Hals, trykkede ham op til sig og græd.

"Vi har jo vidst det længe," sagde Drengen.

Næste Morgen rejste Stella til København.

Fire Uger efter vendte hun tilbage med Høg. Han var atter stille, meget melankolsk, talte kun lidt og sov den største Del af Dagen. Stella hostede stærkt. Forresten blev de kun hjemme tre Dage, saa rejste de til 63 Schweiz. Børnene blev sendte ud paa en Herregaard i Nærheden, og der blev intet af Rejsen til Sorø.

'Man tænkte ikke paa Forfædrene nu.

Jo - William tænkte dog undertiden paa den store Kirke med de store Skygger og de berømmelige Grave. Han tænkte derpaa med en dyb Bitterhed, han ikke selv forstod, overvældet af den besynderlige Følelse af Skam, som de føler, i hvis Slægt Sindssygen raser. Han syntes, han maatte slaa Øjnene ned for sin berømmelige Slægt nu, da dette var hændet.

De blev alle tre - Nina, William og Sofie - paa Landet indtil midt i Oktober. William var dygtig nok, han kunde godt forsømme, sagde Doktor Berg, og de var saa godt gemte paa Vornæs, mens Forældrene var

borte.

Stella skrev til dem hver Uge lange Breve, hvori hun fortalte dem om Stederne, de havde set, om Theatrene de havde besøgt, om de store Hotellers table d'hôte. Hendes Breve var kun en eneste Fest. "Fader er atter rask," skrev hun, "melankolsk som I plejer at se ham. Jeg har det ganske godt, hoster kun en Smule" ...

Og i et andet Brev: "Fader er fuldstændig rask nu, ganske som han plejer. Tak Gud, Børn, at dette er forbi. Jeg hoster lidt om Natten og er maaske blevet lidt gammel, naar I ser mig igen. Jeg kan ikke mere rive de graa Haar ud, som William saa gerne vilde, nu er der altfor mange."

Det sidste Brev var skrevet fra Horsens. De var komne der tre Dage tidligere for at være hjemme, naar Børnene kom. "Saa skal vi da genses, elskede Børn," skrev Stella, "genses efter saa mange Sorger - Sorger, som ælder. I vil møde en gammel Moder, som I næppe vil kende igen, men som dog er den samme, og som bestandig elsker Jer. Tusind Kys fra Eders Moder

Stella."

"Mo'r skriver altid det," sagde William.

"Og hvor hendes Haandskrift er blevet utydelig/4 sagde Nina.

64

Om Eftermiddagen forlod Børnene Vornæs.

Høg tog imod dem i Porten. Han støttede sig til Trappegelænderet og trykkede dem en efter en heftigt op til sig uden at tale. Nina så sig om.

"Og Mo'r," spurgte William sagte, beklemt ved at se Faderen alene. "Mo'r."

"Mo'r er deroppe." Høg slog Øjnene ned: "hun er ikke rask."

Nina og William løb op, ind gennem Dagligstuen til Kabinettet. Deres Hjerter var blevet tunge, som om der ventede dem en Ulykke. Saa rev de Døren op og så hende.

Stella havde rejst sig og var gaaet frem midt paa Gulvet, der maatte saa Kræfterne have svigtet, og hun stod støttet til Bordet. Gardinerne var trukket helt for, men selv i Kabinettets Mørke så Børnene et Ansigt, blegt som Døden, forfærdelig mager. Øjnene skinnede dybt inde i Hovedet.

Alt Blodet var veget fra det Ansigt.

Børnene veg uvilkaarlig et Skridt tilbage, strakte Hænderne frem. "Mo'r," raabte de. Nej, nej, hun havde Ret - de havde nær ikke kendt hende.

"Er I bange for mig?" sagde hun; og selv hendeis Stemme var forandret, den var blevet spædere, aandeagtig. Det var, som de hviskede Toner døde paa hendes Læber.

Hun tog dem hen til sig og kærtegnede deres Haar med sine Hænder, mens de laa paa Knæ ved hendes Stol med bøjede Hoveder.

"I havde dog ikke ventet at se mig saaledes," sagde hun sagte, dybt bedrøvet over den Smerte, de ikke kunde skjule.

Ingen af dem svarede, men Nina græd stille med bortvendt Ansigt.

Høg kom ind med Sofie. Stella rakte Armene frem mod Barnet. "Kys Mo'r," sagde hun. Men Sofie skreg. Hun vilde ikke hen til Moderen.

"Hun er forskrækket," sagde Stella. Hendes Hæn-

65

der faldt slapt ned. "Gaa, gaa," sagde hun og vendte Ansigtet om. "Gaa!"

"Bring dem bort," gentog hun.

Da de var gaaet, bad hun Jensen give sig et Spejl. Da hun havde faaet det, sad hun længe med Spejlet i Haanden og betragtede sit Ansigt.

"Ja, jeg dør," sagde hun.